

De zachteardige carnica's van Schiermonnikoog

Peter Liefbroer

In het Bijen 7(11): 302-303 (1998) schreef Mari van Iersel een mooi artikel over de carnica-koninginnen van Schiermonnikoog en hun nazaten. Ik ga beschrijven hoe de teelt op Schiermonnikoog is georganiseerd. Daarnaast zal ik veel aandacht besteden aan de lol die we beleven aan de zachteardige carnica's op het mooiste eiland in de Waddenzee, Schiermonnikoog.

46

Historie

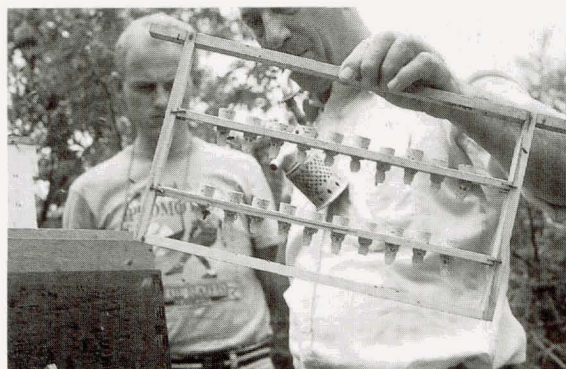
De historie van de bijen van Schiermonnikoog gaat al ver terug. Mijn ervaring met de eilandbijen stamt uit het begin van de jaren '90. Ik organiseerde toen mijn eerste gevorderdencursus (tegenwoordig 'Uitvoeren bijenhouderij'). Ter illustratie van systematische koninginnenteelt kwamen we terecht bij de heer Geskes, toen nog beheerder van het koninginnenteelstation op Schiermonnikoog. We werden door dhr. Geskes ontvangen in de bijenstal. Deze bijenstal ligt in een duinvallei vlakbij de jeugdherberg. Prachtig verstopt, want volgens mij nog steeds onvindbaar ondanks de bovenstaande locatieaanduiding. Later ook wel omschreven als 'sanatoriumlokatie', omdat het valleitje ligt op de rand van het dorp Schiermonnikoog en aan het begin van de duinen. Het dorp natuurlijk vanaf het vroege voorjaar een interessant drachtgebied door veel en gevarieerde bloei in de tuintjes en tuinen onder relatief beschutte omstandigheden (op Schier is het

voorjaar gemiddeld later door lagere temperaturen en meer wind). En de duinen is een rijk drachtgebied door de periodiek massale aanwezigheid van planten als kruipwilg, lijsterbes, esdoorn, liguster, braam en wilgenroosje. Er is voor de bijen dus bijna altijd wat te halen en aan stuifmeel is nooit gebrek. De eerlijkheid gebied te zeggen dat na de braam, in natte jaren, in de drachtpauze tot de bloei van de lamsoor, voeren noodzakelijk is.

De overdekte bijenstal biedt plaats aan 15 volken. Daarnaast zijn nog ruim 15 volken verspreid over de duinvallei opgesteld. Geskes stak zijn verhaal af in de overdekte bijenstal. Hij vertelde over de historie van het bevruchtungsstation, na de komst van de varroamijt veranderd in koninginnenteelstation. Enkele kasten werden geopend om de zachteardigheid, de rustige zit van de bijen op de raat en het vrijhouden van de toplat van de carnica volken te demonstreren. Natuurlijk werd daarbij gewerkt zonder kap en ook wij, een groep van ruim twintig cursisten soms met man/vrouw en kinderen keken bijna allemaal toe zonder gezichtsbescherming. En hoewel we onder de indruk waren zag ik sommige cursisten denken: 'Is dit alles'. Want hoewel we geboeid werden door de verhalen over honderden bevruchtungskastjes van het vaste land in de duinvallei met carnica darren kwamen we toch vooral voor de teelt van carnica-koninginnen.

Bram de Smidt

En toen verscheen een man in een wit apothekersjasje: Bram de Smidt. Hij kwam een starter maken. Wij hadden tijdens mijn eerste gevorderdencursus zelf ook geprobeerd om koninginnen te telen, zonder starter en dat was een faliekante mislukking geworden. Dus wij waren zeer nieuwsgierig. Hier ging iets gebeuren! Eén en al oor en oog waren we. En nu raakten we pas echt onder de indruk van de zachteardige carnica. Ramen met bijen werden afgeslagen in een plastic emmer, de emmer op de grond gebotst en de bijen in een drieramer 'gegoten'. We stonden er met onze neuzen bovenop en niemand werd gestoken. Nog een drieramer werd gevuld en beide kastjes werden meegenomen naar een zomerhuisje.

Bram de Smidt laat zien hoe dopjes met een ééndagslarfje in een starter geplaatst worden. Foto: Peter Liefbroer.

In het zomerhuisje bij een kop koffie kregen we het verhaal te horen over de koninginnenteelt op Schier. De starter bestaat uit een drieraamkastje met een volledige gaasbodem. Het kastje is gevuld met een broedraam voer (ook suikerwater, er wordt tijdens de teelt altijd gevoerd, zodat alle volken steeds over voldoende voer beschikken), een broedraam stuifmeel en een honingraam water, onder dat laatste raam is voldoende ruimte voor de afgeslagen en naar binnen gegoten bijen. Het kastje wordt afgesloten met een opzetrand waarin vier teeltlatjes passen met totaal 40 kurkjes en wasdopjes, waarin later ééndagslarfjes overgelarfd kunnen worden.

Om de bijen een goed moerloos gevoel te geven moesten de drieramers eerst enkele uren blijven staan. Dat gaf ons de gelegenheid om per fiets het eiland te verkennen. Ondertussen hadden we het sanatoriumverhaal gehoord, maar ook het verhaal over de hoofddracht van het eiland: de lamsoor. Vanaf de bunker, het hoogste punt van Schier, in de duinen, kregen we een goed overzicht over het eiland. Daar links de vallei met bijen en veel verder naar rechts, vanaf het bakken het begin van de kwelders, met de in juli en augustus bloeiende lamsoor. Wij schatten de afstand tussen bijen en hoofddracht tussen de 5 en 10 kilometer. Dus waar staan de bijen tijdens de lamsoorbloei? De bijen blijven ook tijdens de lamsoorbloei gewoon in de vallei. De bloei van dit gewas is zo rijk en interessant voor bijen dat afstand geen belemmering is voor oogsten tussen de 300 en 1.000 kg, afhankelijk van de weersomstandigheden tijdens de bloei. Na een mooie fietstocht door het duin bereikten wij de kwelders, met de vette lamsoorvormige bladeren in rozetten en de eerste, nog groene bloeiaren.

Overlarven

Teruggekomen bij het zomerhuisje, de Stichting huurt dit huisje alleen in het teeltseizoen voor enkele weken, kunnen we gaan overlarven. Elk kurkje met wasdopje wordt nu vervangen door een kurkje met wasdopje en een ééndagslarfje in de melk. We mogen het ook zelf proberen: met een overlarfnaald en gericht koud licht, via een glasvezelbundel, de kleine larfjes uit hun celletjes lichten en overbrengen naar de lege wasdopjes. De gevulde wasdopjes worden vervolgens verwisseld met de lege dopjes uit de teeltlatten boven op de starters. Het is een secuur werkje, zowel het overlarven zelf als het verwisselen van de kurkjes zonder een bij te laten ontsnappen. Een ontsnapte bij zal uiteindelijk wel terugvliegen naar de stal, maar kan

Dhr. Geskes demonstreert de zachtaardigheid van de carnicabij. Foto: Peter Liefbroer.

zich daarvoor ontlasten in het zomerhuisje, en bijenpoep daar houden de burgers op Schier niet zo van.

Als beide drieramers gevuld zijn met larfjes moeten ze 24 uur rusten bij kamertemperatuur. En die rust is maar schijn. De werksters in de kastjes (moerloze volkjes!) zijn druk bezig om de larfjes te verzorgen als toekomstige koninginnen. Ze worden ruimschoots in de koninginnengelei gelegd en de dopjes worden 'angeblazen' dat wil zeggen dat de wasdopjes worden uitgebouwd. De werksters in de starters zijn ook niet zomaar werksters, maar het zijn relatief jonge huisbijen. Deze werksters zijn afkomstig uit tevoren geprepareerde volken. In deze kasten wordt het gesloten broed onder een koninginnenrooster gebracht, evenals de koningin. Het open broed wordt boven het rooster gehangen. Zodoende zijn de oudere werksters onder in de kast te vinden en de jongere, met actieve voedersapklieren boven in de kast. Bij het maken van de starter worden de bijen afgeslagen van de ramen met open broed boven het rooster.

Wordt vervolgd!